

Vrije wil en predestinatie

Deze Bijbelstudie gaat over een vaak gehoorde vraag binnen de christelijke theologie, of er sprake is van een vrije wil bij mensen of dat ze door God voorbestemd zijn tot het goede en/of het kwade. Deze Bijbelstudie is niet als theologisch werk bedoeld maar heeft slechts als doel enige handvaten om zelf na te denken over dit onderwerp.

Twee stromingen

Binnen deze discussie zijn twee uitersten vrij prominent aanwezig, deze zijn die van de totale predestinatie (calvinistisch?) en die van de geheel vrije wil (evangelisch?). Hiertussen liggen uiteraard nog vele tussenvormen, maar om mee te beginnen is het verduidelijkend om het bij deze twee te houden.

Totale Predestinatie

Het uiterste dat uitgaat van totale (of dubbele) predestinatie gaat er van uit dat alle mensen al voor de tijd uitgekozen zijn door God “tot het goede” en “tot het kwade”, hiermee wordt bedoeld dat alle mensen voorbestemd zijn om tijdens hun leven al dan niet Jezus te leren kennen en bij God te komen.

Geheel vrije wil

Deze visie gaat er van uit dat alle mensen van God de mogelijkheid hebben gekregen om keuzes te maken. Deze visie gaat er van uit dat God niet in staat is of er bewust voor kiest om niet in te grijpen in de keuzes die mensen maken. Mensen mogen en kunnen tijdens hun leven kiezen om al dan niet Jezus te dienen.

Bijbelteksten

De Bijbelteksten die hier uitgekozen zijn vormen geen opsomming van alle teksten die betrekking tot dit onderwerp aan te halen zijn, het zijn slechts enkelen die er bij aansluiten. Ik geef er verder geen uitleg bij deze teksten, die volgt verderop.

We zijn al voor de grondvesting van de aarde uitgekozen

Ef 1:1-13

Van Paulus, door Gods wil apostel van Christus Jezus. Aan de heiligen in Efeze, aan de gelovigen die één zijn in Christus Jezus. Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en van Jezus Christus, de Heer. Gezegend zij de God en Vader van onze Heer Jezus Christus, die ons in de hemelsferen, in Christus, met talrijke geestelijke zegeningen heeft gezegend. In Christus immers heeft God, voordat de wereld gegrondvest werd, ons vol liefde uitgekozen om voor hem heilig en zuiver te zijn, en hij heeft ons naar zijn wil en verlangen voorbestemd om in Jezus Christus zijn kinderen te worden, tot eer van de grootheid van Gods genade, ons geschonken in zijn geliefde Zoon. In hem zijn wij door zijn bloed verlost en zijn onze zonden vergeven, dankzij de rijke genade die God ons in overvloed heeft geschonken. Hij heeft ons in al zijn wijsheid en inzicht dit mysterie onthuld: zijn voornemen om met Christus de voltooiing van de tijd te verwezenlijken en zijn besluit om alles in de hemel en op aarde onder één hoofd bijeen te brengen, onder Christus. In hem heeft

God, die alles naar zijn wil en besluit tot stand brengt, ons de bestemming toebedeeld om vanaf het begin onze hoop te vestigen op Christus, tot eer van Gods grootheid. In hem hebt ook u de boodschap van de waarheid gehoord, het evangelie van uw redding, in hem bent u, door uw geloof, gemerkt met het stempel van de heilige Geest die ons beloofd is als voorschot op onze erfenis, opdat allen die hij zich heeft verworven verlost zullen worden, tot eer van Gods grootheid.

God verhard het hart van Faraoh

Ex 4:21-23

Toen zei de HEER tegen Mozes: 'Nu je teruggaat naar Egypte, moeten jullie daar de farao alle wonderen laten zien waartoe ik je de macht heb gegeven. Ik zal ervoor zorgen dat hij hardnekkig weigert het volk te laten gaan. En dan moet jij tegen de farao zeggen: "Dit zegt de HEER: Israël is mijn zoon, mijn eerstgeboren zoon. Ik heb je bevolen mijn zoon te laten gaan om mij te vereren, maar dat heb je geweigerd. Daarom zal ik je eerstgeboren zoon doden."' "

Ex 10:27

Maar de HEER zorgde ervoor dat de farao hardnekkig bleef weigeren hen te laten gaan.

God kent je al van voor je geboorte

Psalm 139

Voor de koorleider. Van David, een psalm.
HEER, u kent mij, u doorgrondt mij,
u weet het als ik zit of sta,
u doorziet van verre mijn gedachten.
Ga ik op weg of rust ik uit, u merkt het op,
met al mijn wegen bent u vertrouwd.

Geen woord ligt op mijn tong,
of u, HEER, kent het ten volle.
U omsluit mij, van achter en van voren,
u legt uw hand op mij.
Wonderlijk zoals u mij kent,
het gaat mijn begrip te boven.
Hoe zou ik aan uw aandacht ontsnappen,
hoe aan uw blikken ontkomen?

Klom ik op naar de hemel – u tref ik daar aan,
lag ik neer in het dodenrijk – u bent daar.
Al verhief ik mij op de vleugels van de dageraad,
al ging ik wonen voorbij de verste zee,
ook daar zou uw hand mij leiden,
zou uw rechterhand mij vasthouden.

Al zei ik: 'Laat het duister mij opslokken,
het licht om mij heen veranderen in nacht,'
ook dan zou het duister voor u niet donker zijn –
de nacht zou oplichten als de dag,
het duister helder zijn als het licht.
U was het die mijn nieren vormde,
die mij weefde in de buik van mijn moeder.

Ik loof u voor het ontzaglijke wonder van mijn bestaan,
wonderbaarlijk is wat u gemaakt hebt.
Ik weet het, tot in het diepst van mijn ziel.

Toen ik in het verborgene gemaakt werd,
kunstig geweven in de schoot van de aarde,
was mijn wezen voor u geen geheim.
Uw ogen zagen mijn vormeloos begin,
alles werd in uw boekrol opgetekend,
aan de dagen van mijn bestaan ontbrak er niet één.

Hoe rijk zijn uw gedachten, God,
hoe eindeloos in aantal,
ontelbaar veel, meer dan er zandkorrels zijn.
Ontwaak ik, dan nog ben ik bij u.

God, breng de zondaars om,
– weg uit mijn ogen, jullie die bloed vergieten –
ze spreken kwaadaardig over u,
uw vijanden misbruiken uw naam.

Zou ik niet haten wie u haten, HEER,
niet verachten wie tegen u opstaan?
Ik haat hen, zo fel als ik haten kan,
ze zijn mijn vijand geworden.
Doorgrond mij, God, en ken mijn hart,
peil mij, weet wat mij kwelt,
zie of ik geen verkeerde weg ga,
en leid mij over de weg die eeuwig is.

God word door Mozes op andere gedachten gebracht

Ex 32: 7-14

De HEER zei tegen Mozes: 'Ga terug naar beneden, want jouw volk, dat je uit Egypte hebt geleid, misdraagt zich. Nu al zijn ze afgeweken van de weg die ik hun gewezen heb. Ze hebben een stierenbeeld gemaakt, hebben daarvoor neergeknield, er offers aan gebracht en gezegd: "Israël, dit is je god, die je uit Egypte heeft geleid!"' De HEER zei verder tegen Mozes: 'Ik weet hoe onhandelbaar dit volk is.

Houd mij niet tegen: mijn brandende toorn zal hen verteren. Maar uit jou zal ik een groot volk laten voortkomen.' Mozes probeerde de HEER, zijn God, milder te stemmen: 'Wilt u dan uw toorn laten woeden tegen uw eigen volk, HEER, dat u met sterke hand en grote macht uit Egypte hebt bevrijd? Wilt u dat de Egyptenaren zeggen: "Hij heeft hen bevrijd om hen in het ongeluk te storten, om hen in het bergland te doden en van de aarde weg te vagen"? Wees niet langer toornig en zie ervan af onheil over uw volk te brengen! Denk toch aan uw dienaren Abraham, Isaak en Israël, aan wie u onder ede deze belofte hebt gedaan: "Ik zal jullie zo veel nakomelingen geven als er sterren aan de hemel zijn, en het hele gebied waarvan ik gesproken heb zal ik hun voor altijd in bezit geven.'" Toen zag de HEER ervan af zijn volk te treffen met het onheil waarmee hij gedreigd had.

Mensen zijn verantwoordelijk voor hun daden

Ex 21-Ex22:5

Wanneer twee mannen aan het vechten zijn en een van hen een zwangere vrouw raakt met als gevolg dat zij een miskraam krijgt, maar ze heeft verder geen letsel opgelopen, dan moet een boete worden geëist waarvan de hoogte door haar echtgenoot wordt vastgesteld; de rechters moeten op de betaling toezien. Heeft ze wel ander letsel opgelopen, dan geldt: een leven voor een leven, een oog voor een oog, een tand voor een tand, een hand voor een hand, een voet voor een voet, een brandwond voor een brandwond, een kneuzing voor een kneuzing, een striem voor een striem. Wanneer iemand zijn slaaf of slavin zodanig in het oog treft dat dit verloren gaat, moet hij hem of haar als vergoeding voor dat oog vrijlaten. En als hij zijn slaaf of slavin een tand uitslaat, moet hij hem of haar als vergoeding voor die tand vrijlaten. Wanneer een stier een man of vrouw zodanig stoot dat deze sterft, moet die stier gestenigd worden en mag het vlees ervan niet gegeten worden. De eigenaar gaat echter vrijuit. Maar als die stier een man of vrouw doodt terwijl hij voor die tijd al stotig was, en de eigenaar was gewaarschuwd maar had hem niet vastgezet, dan moet niet alleen de stier gestenigd worden maar moet ook de eigenaar ter dood gebracht worden. Legt men hem een afkoopsom op, dan moet hij als losprijs voor zijn leven de volle som die hem wordt opgelegd betalen. Deze regels gelden ook als de stier een jongen of meisje stoot. Als hij een slaaf of slavin stoot, moet aan zijn of haar meester dertig sjekel zilver worden betaald en moet de stier gestenigd worden. Wanneer iemand een put graaft of openlegt en hem daarna niet afdekt, en er valt een rund of een ezel in, moet de eigenaar van de put de schade vergoeden: hij betaalt de eigenaar van het dier een bepaald bedrag en mag het dode dier houden. Wanneer iemands stier de stier van een ander zodanig stoot dat die sterft, moet de levende stier verkocht worden en de opbrengst ervan gedeeld. Ook het dode dier moet verdeeld worden. Maar als bekend was dat de stier voor die tijd al stotig was en de eigenaar had hem niet vastgezet, dan moet hij de dode stier met een levende vergoeden; het dode dier mag hij houden. Wanneer iemand een rund steelt of een schaap of geit en hij slacht of verkoopt het dier, dan moet hij het vergoeden: een rund met vijf runderen, en een schaap of geit met vier schapen of geiten. Betrapt iemand de dief op heterdaad en slaat hij hem dood, dan laadt hij daarmee geen bloedschuld op zich. Gebeurt dit echter na zonsopgang, dan laadt hij wel bloedschuld op zich. De dief moet alles vergoeden; bezit hij niets, dan moet men hem verkopen voor een bedrag ter waarde van het gestolene. Als het gestolen dier

nog levend bij hem wordt aangetroffen, moet hij het dubbel vergoeden, of het nu een rund betreft, een ezel, schaap of geit. Wanneer iemand zijn vee loslaat om een stuk land of een wijngaard te begrazen, en zijn dieren grazen de akker van een ander af, dan moet hij de schade met de beste opbrengst van zijn land of wijngaard vergoeden. Wanneer iemand iets verbrandt en het vuur overslaat op doornstruiken, waardoor korenschoven of een akker met het staande koren in vlammen opgaan, moet de veroorzaker van de brand de schade vergoeden.

Mensen worden ter verantwoording geroepen

Hand 9:1-6

Intussen bedreigde Saulus de leerlingen van de Heer nog steeds met de dood. Hij ging naar de hogepriester met het verzoek hem aanbevelingsbrieven mee te geven voor de synagogen in Damascus, opdat hij de aanhangers van de Weg die hij daar zou aantreffen, mannen zowel als vrouwen, gevangen kon nemen en kon meevoeren naar Jeruzalem. Toen hij onderweg was en Damascus naderde, werd hij plotseling omstraald door een licht uit de hemel. Hij viel op de grond en hoorde een stem tegen hem zeggen: 'Saul, Saul, waarom vervolgt je mij?' Hij vroeg: 'Wie bent u, Heer?' Het antwoord was: 'Ik ben Jezus, die jij vervolgt. Maar sta nu op en ga de stad in, daar zal je gezegd worden wat je moet doen.'

Discipelen wierpen "het lot"

Hand 1:26

Ze lieten hen loten en het lot viel op Mattias. Hij werd aan de elf apostelen toegevoegd.

Korte aanwijzingen

Ik ga niet een uitleg geven hoe het zit met vrije wil en predestinatie maar hieronder enige kanttekeningen om er zelf over na te denken.

- 1) Zowel de visie dat mensen een totaal vrije wil hebben als de visie dat mensen totaal geen keuze hebben lijkt niet te kloppen, de waarheid lijkt subtieler te zijn dan dit.
- 2) Hoewel er in de Bijbel niet over gesproken wordt lijkt er een vrije wil te zijn, althans, mensen worden ter verantwoording geroepen bij keuzes die ze gemaakt hebben, acties die ze doen.
- 3) God heeft echter al mensen uitgekozen om bij Hem te komen.
- 4) De psalm schrijft inderdaad dat God iemand al voor zijn of haar geboorte volledig kent en doorgrond. Vergeet niet dat het hier om poëzie gaat!
- 5) Na de komst van de Heilige Geest komt het werpen van het lot niet meer voor. Dit kan betekenen dat het niet meer hoeft (immers, de Heilige Geest is er) ofwel het is gewoonweg niet opgetekend.
- 6) Vrije wil en (dubbele) predestinatie kunnen niet naast elkaar bestaan. Het is niet mogelijk dat God een vrije wil aan mensen geeft en het op hetzelfde moment van ze afneemt door ervoor te zorgen dat ze enkel de goede kant op kunnen gaan. Als mensen vrij zijn om het goede te doen zijn ze ook vrij om het kwade te doen.

Kanttekening

Het is leuk om na te denken over vrije wil en predestinatie, maar maak niet de fout om in een compleet web van theologie terecht te raken om vervolgens enkel nog bezig te zijn met theorieën aangaande dit soort onconcrete onderwerpen. Jezus verteld ons dat het belangrijkste en grootste gebod is om God lief te hebben boven alles en het tweede gebod, daaraan gelijk, onze naaste als onszelf. Jezus leerde ons om goed te zijn voor onze naaste en een levensstijl te hebben die hoort bij verlore mensen en sprak hoogst zelden over theologische kwesties, laat ons Hem als voorbeeld nemen. Maak niet de stomme fout om te blijven tobben met dit soort theorieën totdat je exact weet hoe alles zit voordat je je hier aan gaat houden.